

RAAD VOOR DE KUNST

Verslagen

BKBV

*Salon
Geldstroom Lagere Overheden,
beeldende kunst en vormgeving*

Juli 1995

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon bibliotheek 020-624 3739

De uitleentermijn bedraagt 4 weken. Mits tijdig aangevraagd
is verlenging met 4 weken mogelijk, tenzij de publikatie
inmiddels is gereserveerd.

De uitleentermijn is verstreken op:

22 AUG. 1997

1 DEC. 1997

**Salon Geldstroom Lagere Overheden,
beeldende kunst en vormgeving
vrijdag 30 juni 1995**

SAMENSTELLING FORUM

mw J. Baartmans (voorzitter); ex-gedeputeerde Cultuur van de provincie Noord-Brabant, thans interim-burgemeester van Heusden
mw M. Louppen-Laurant; gedeputeerde Cultuur, provincie Gelderland
M.P. Swart; wethouder Cultuur en Welzijn, gemeente Enschede
P.J. Langenberg; wethouder Cultuur, gemeente Leiden
mw M. van Lennep; directeur Federatie Kunstuitleen
F. de Haan; Kunstenbond FNV/Federatie van Kunstenaarsverenigingen
P. Pasteuning; beleidscoördinator Zorg en Cultuur, IPO
C. Wijn; beleidsmedewerker Cultuur, VNG
F. Lubbers; Raad voor de Kunst, adjunct-directeur Van Abbe Museum

STELLINGEN

- 1* Het afschaffen van het oormerk van de rijksbijdrageregeling voor beeldende kunst en vormgeving en het overhevelen van de middelen naar het provinciefonds, dan wel het gemeentefonds, gaat ten koste van het beleid dat provincies en gemeenten op dit vlak voeren.
- 2* Het convenant is vooral een papieren overeenkomst; voor een meer inhoudelijk gerichte sturing en stimulering van alert beleid door provincies en gemeenten is een actievere opstelling van het IPO en de VNG nodig.
- 3* Een goed lokaal/regionaal kunstklimaat is niet gediend met een protectionistisch beleid t.a.v. de 'eigen' provinciale en gemeentelijke kunstenaars waar het gaat om bijvoorbeeld opdrachten, aankopen, kunstuitleen. In de sfeer van atelierfaciliteiten, presentatiesubsidies e.d. ligt er juist wel een taak ter bescherming/stimulering 'eigen' kunstenaars.
- 4* Kunstuitleen is het beleidsinstrument waar provincies en gemeenten (veruit) het meeste geld aan besteden; gezien de effectiviteit van deze middelen als bijdrage aan kwaliteits-ontwikkeling, inkomensvorming en participatie is een heroverweging van de inzet van deze middelen wenselijk.
- 5* Vormgevingsbeleid is over het algemeen voor provincies en gemeenten nog 'terra incognita'. Het ontbreekt veelal aan de nodige kennis van zaken om een adequaat instrumentarium te ontwikkelen. 'Centraliseren' van het vormgevingsgeld onder de hoede van VNG en IPO i.s.m. het Vormgevingsinstituut en de Mondriaanstichting biedt mogelijkheden om de middelen effectiever aan te wenden.
- 6* Juist voor gemeenten en provincies ligt er een taak om de kunsteducatie en participatie te versterken. De kansen om hier meer handen en voeten aan te geven door (stimulering van) coördinatie van het beleid van plaatselijke musea, centra beeldende kunst, kunstuitleen-instellingen, centra kunstzinnige vorming, scholen en door inschakeling van kunstenaars worden nog onvoldoende benut.

VERSLAG SALON

Alex Reinders, lid van de kernraad van de Raad voor de Kunst, heet een ieder welkom en spreekt enkele inleidende woorden. Er wordt kort stilgestaan bij de achtergrond van deze discussiebijeenkomst en het in september uit te brengen advies. Vervolgens wordt het forum aan de ronde tafel het woord gegeven, i.c. de voorzitter mevrouw Joep Baartmans.

Baartmans: Dames en heren, hartelijk welkom. U hebt een voortreffelijke zin van meneer Reinders gehoord die al meteen aangeeft hoe helder de Raad voor de Kunst kan zijn in zijn beleidsadvisering; 'Steden buiten de randstad waar zeker niet alle heil vandaan komt'; waar komt nu zeker niet alle heil vandaan? Wij gaan vanmiddag praten over een zaak die ons allemaal ter harte gaat, anders zat u hier niet en zeker niet op zo'n mooie dag. U hebt daartoe een aantal stellingen gekregen. Ik begin daar niet aan voordat ik de forumleden zich aan u heb laten voorstellen.

Lubbers: Mijn algemene indruk is dat het met dat IPO/VNG-convenant na een aantal jaren best wel goed gaat. Het kan natuurlijk altijd beter, daarvoor zitten we hier bij elkaar. Het eerste wat ik wil zeggen is dat ik tegen het VNG voorstel ben om de contvenantsgelden rechtstreeks naar de convenantgemeenten door te sluizen, zonder tussenkomst van het IPO. Het valt op dat tussen de grote steden altijd ontzettend veel provincie ligt, daar gebeurt ook het een en ander. In Brabant kan ik zo drie voorbeelden geven van plaatsen die geen convenantgemeenten zijn maar waar wel degelijk wat gebeurt (Uden,Deurne,Oss). Op de vormgeving kom ik later terug. Voorts vind ik dat gemeenten hun middelen wat meer kunnen investeren in het stimuleren van initiatieven die vanuit de kunstenaars zelf voortkomen. Dat zou dan kunnen in de vorm van presentatiesubsidies, projectsubsidies of grotere subsidies voor tentoonstellingen, waarbij gemeenten dan vooral meer op specifieke gebeurtenissen, die van tijdelijke aard zijn, kunnen reageren. Daaraan zit dan al vastgekoppeld het idee van, niet een objectieve beloning, maar een beleidsmatige beloning.

Wijn: Mijn hartekreet om deze middag mee te beginnen vloeit voort uit bestudering van de geïnventariseerde gegevens. Als je kijkt naar de gegevens van provincies en gemeenten dan kun je je afvragen, waarom met name grotere gemeenten afhankelijk moeten zijn van de provincie voor hun beeldende kunstbeleid. Bijvoorbeeld Nijmegen, die van de provincie 280.000 gulden krijgt, maar zelf 2,6 miljoen gulden inzet in de beeldende kunstsector. Een gemeente als Groningen krijgt 3 ton van de provincie, steekt daarnaast maar liefst 5 miljoen aan eigen middelen in de beeldende kunst. Als er één ding aan het IPO/VNG-convenant is dat mij niet bevalt, dan is het dat dat soort gemeenten, die van oudsher vaak al decennia lang een florerend beeldend kunstbeleid hebben, zich moeten verantwoorden en het geld moeten ontvangen van de provincies. Provincies hebben veel minder beleidsinstrumenten dan de gemeenten, ik heb er 25 voor de gemeenten geteld en 11 voor de provincies. Het is bekend dat bij de provincies de overhead aanzienlijk is,

in het noorden van het land moet u daarbij denken aan tussen de 15 en 20 procent voor provincies als Flevoland en Drente. Laten we die laag, zeker voor wat betreft de grote gemeenten, er tussenuit halen. Geef die grote gemeenten een zelfde status als Amsterdam en Rotterdam hebben, laat Arnhem, Nijmegen, Maastricht op de zelfde manier in de beeldende kunstsector functioneren. Dan zou de beeldende kunst daar een stuk beter floreren.

Louppen: Mijn statement gaat over de rol van de provincie, een tamelijk ideale positie op het snijvlak tussen groot en klein. De provincie is in de eerste plaats voldoende groot om een aantal bovenregionale taken kwalitatief goed en efficiënt te kunnen vervullen, dat geldt bijvoorbeeld voor individuele subsidieregelingen voor kunstenaars, dat geldt ook voor de ondersteuningsfunctie bij vooral de kleine gemeenten. Ten tweede is de provincie voldoende klein, ofwel dichtbij, om op de lokale en regionale situatie in te spelen en daar maatwerk te leveren. Gelderland heeft met een aantal grotere gemeenten een convenant, zoals dat overeengekomen is met de VNG. Daarnaast hebben wij op eigen initiatief, met een aantal kleinere gemeenten die heel actief zijn op het gebied van de beeldende kunst, ook afspraken gemaakt en gedecentraliseerd. Voor de hele kleine gemeenten, die vaak geen beleid hebben, vervult de provincie een inhoudelijk en financieel stimulerende rol. Tot slot, in de richting van de heer Wijn; ook voor de grote steden kun je maatwerk leveren. Want hoewel het convenant uitgaat van een bedrag per inwoner heeft Gelderland aan een aantal grotere steden op grond van de specifieke situatie, lokale infrastructuur, extra middelen toegevoegd. Op die manier kan dus wel degelijk bij de regionale afwegingen een grote gemeente baat hebben, bij het overzicht dat de provincies hebben.

De Haan: Ik wilde even teruggaan naar de Beleidsbrief Beeldende Kunst van 1990 van Minister d'Ancona. Die heeft volgens mij tot gevolg gehad dat de beeldende kunstenaars een beetje zijn weggeschreven uit het beleid van de lagere overheden. Als ik naar de cijfers kijk die beschikbaar zijn dan wordt dat beeld bevestigd. Nog maar zo'n tien à elf procent van het BK-budget van de lagere overheden gaat naar de individuele subsidies, projectsubsidies, manifestatiesubsidies en dat soort activiteiten, zeg maar subsidies die direct bedoeld zijn om kunstenaars te stimuleren in nieuwe activiteiten. In de plannen voor de toekomst van bijvoorbeeld Nijmegen, Arnhem, Groningen, Eindhoven staan mooie uitgangspunten over de aanwezigheid van kunstenaars en dat men een stimulerend beleid gericht op kunstproductie en wonen en werken van kunstenaars nastreeft. Met goede voornemens zijn we er natuurlijk niet. Dit is eigenlijk mijn hartekreet; ik roep provincies en gemeenten op om meer aan kunstenaarsbeleid te gaan doen in het kader van het nieuwe kunstenplan. Goede voornemens die ook om te zetten zijn in een aantal beleidsinstrumenten, die daadwerkelijk uitgevoerd kunnen worden en die meetbaar effect opleveren voor het functioneren van kunstenaars in hun gemeente c.q. provincies.

Langenberg: Ook ik ben van mening, dat er geen behoefte is om hele grote wijzigingen aan te brengen in de structuur van het IPO/VNG convenant, zoals dat nu is. Ik vindt wel, met Cor Wijn, dat het tijd is om te kijken hoe we de beleidsvrijheid van de grotere gemeenten kunnen vergroten. Ik denk dat het

zo is en dat geldt zeker voor de randstad, dat de grotere, in elk geval 100.000+ gemeenten, maar misschien moeten we het verbreden tot 80.000+ gemeenten, met grote zelfstandigheid in staat zijn gebleken beeldende kunstbeleid te voeren, en zorgvuldig met gelden om te gaan. Provincies zouden zich kunnen terugtrekken op de echt landelijke gebieden en de grotere centrumgemeenten kunnen verantwoordelijk worden gesteld voor zowel de beeldende kunst in hun eigen gemeente als die van omliggende regionale gemeenten. Dat komt het geheel, beleid en kunstenaars, ten goede. IPO/VNG verrichten beide zowel in de beleidsadvisering naar de individuele gemeenten en provincies toe, als naar het verdedigen van de belangen van de cultuursector naar het rijk toe voortreffelijk werk. Maar het is niet goed hun taken verder uit te breiden naar het beheren van geld of kwaliteitstoetsing van individuele kunstinstellingen in bepaalde gemeenten.

Pasteuning: Heel kort kan over het convenant worden gesteld dat de formule werkt. Als ik het rapport van de Raad voor de Kunst lees, kan ik daaruit opmaken dat de formule - een geldstroom van de rijksoverheid en het IPO/VNG-convenant voor de verdeling van die middelen - heilzaam is geweest en dat nog steeds is. Het stimuleert overheden tot investeringen in de beeldende kunst, houdt die verschillende overheden ook de hand vast, over en weer. Daarmee is dat BK-convenant een voorloper geweest van de convenantsformule die nu kunstbreed ingezet is door de heer Nuis in samenwerking met IPO en VNG.

Van Lennep: Bij de Federatie Kunstuitleen zijn 52 kunstuitlenen aangesloten met zo'n 80 uitleenpunten, verspreid over het hele land. Die uitleencentra hebben met provinciale en lokale overheden te maken. Er zijn tijden geweest dat het geld voor de kunstuitleen direct van het rijk kwam. Sinds de driedeling dat het rijk er voor aanbod/productie is en provincies en gemeenten voor spreiding en afname is dat veranderd. Wat wij van het rijk krijgen is een zeer bescheiden subsidie voor het landelijk bureau. Ik wil voorts graag mijn statement bewaren tot we bij stelling 4 zijn aangeland.

Swart: Cultuur is in Enschede heel erg met die stad verweven; op scholen, inrichting van openbare ruimten waar in het kader van percentageregelingen miljoenen worden uitgegeven, ateliers, mogelijkheden voor kunstenaars-initiatieven. Dat is ook het probleem wat ik heb met al die constructies eromheen; er wordt naar verhouding te veel geld uitgegeven aan al het geregeld in plaats van aan kunst. Ik ben voor een structuur waarbij er zoveel mogelijk geld direct naar de kunst gaat. Geef die gemeenten die bewezen hebben dat goed aan te kunnen pakken, gewoon dat geld en laat het ons doen. De huidige formule houdt in ons geval ook in dat er 7 procent aan overhead door de provincie wordt uitgegeven.

Baartmans: Dank u, na deze eerste presentatie van de leden van het forum gaan we over naar de stellingen. De eerste stelling luidt als volgt: *Het afschaffen van het oormerk van de rijksbijdrageregeling voor beeldende kunst en vormgeving en het overhevelen van de middelen naar het provinciefonds, dan wel het gemeentefonds, gaat ten kost van het beleid dat provincies en gemeenten op dit vlak voeren.*

Lubbers: Waar trek je wat betreft directe toedeling van het rijk aan de grotere gemeenten de grens? Geldt dat voor de 8 grootste gemeenten, of de 13 grootste of 20?, daar is geen duidelijk scheiding te trekken.

Baartmans: Laten we ons richten op de fundamentele kant van deze stelling; er zijn zaken, bijvoorbeeld de beeldende kunst, die zodanige bescherming vragen dat het maar beter is dat het rijksoormerk er aan vast blijft zitten. Dat was in feite het hart van deze stelling.

De Haan: De kunstenaarsorganisaties hebben altijd gepleit voor handhaving van het oormerk omdat wij, en ik zal geen verkeerde woorden gebruiken, toch af en toe bang zijn dat het geld anders besteed wordt aan niet-beeldende kunstzaken. Er zijn zeker grote gemeenten die op zich een heel interessant beeldend kunstbeleid voeren en daar zelf veel geld in steken, daar is ook geen probleem. Toch denk ik dat een gezamenlijke verantwoordelijkheid, dat is het uitgangspunt van de kunstenaarsorganisaties, van de overheidslagen voor de kunstensector gehandhaafd moet blijven en dat men onderling tot goede overeenstemming moet komen over taken, verantwoordelijkheden, elkaar stimuleren, elkaar op de vingers tikken. Ik denk dat het beeldende kunstbeleid in Nederland daarbij gebaat is. Taakafstemming dus; wij zijn niet voor decentralisatie via het storten van de gelden in de fondsen.

Baartmans: Daar bent u niet voor, vanuit de kunstenaarsorganisaties.

Langenberg: De koninklijke weg is via de fondsen, wat op het eerste gezicht een mooie decentralisatie lijkt. Echter de hoeveelheid geld waar we hier over praten is uitermate gering. Als je dat verdeelt over 630 gemeenten en 12 provincies dan blijft er per gemeente maar een fractie over en is er dus behoefte om dat geld enigszins te verdelen. Als je het pleidooi ondersteund dat de centrumgemeenten een wat grotere rol hebben, dan zouden die dus hun hand moeten ophouden bij de overige gemeenten van de provincie om dat geld binnen te halen.

Baartmans: Tegen versnippering.

Swart: Ik neig heel sterk in dezelfde richting. Ik vindt dat we moeten uitkijken met alleen maar kijken naar groot-klein. Ik denk dat er hele kleine gemeenten zijn, zoals Diepenheim, die voeren een voorbeeldig beeldende kunstbeleid. Die zou je rustig kunnen decentraliseren. Afstemming kost ook een heleboel geld; dat is de voornaamste reden om te pleiten voor heel vergaande decentralisatie. Wat mij betreft, beoordeel de gemeenten dan één keer in de vier jaar. Beslis dan of je zo'n gemeente dat vertrouwen geeft of niet. Laat ons in de tussentijd gewoon vrij om zinnige dingen te doen. Maar het geld moet niet via het gemeente- of provinciefonds verdeeld worden.

Pasteuning: In dit verband wil ik nog wijzen op een uitspraak in het stuk van de Raad voor de Kunst zelf. In hun rondgang langs provincies en gemeenten is het opgevallen dat, als het om de verhouding provincie-grote steden gaat en het doordecentraliseren van gelden, de provincies een gepaste afstand tot die gemeenten houden en dat het dus niet zo is dat men jaarlijks op de knieën richting provincie moet kruipen om daar rekening en verantwoording af te

leggen voor de besteding van elke gulden. Op dit punt zijn provincies en grote gemeenten uitstekend in staat om op een beleidsarme manier gelden door te decentraliseren.

Louppen: Verrekening en verantwoording afleggen zou ook t.o.v. het rijk moeten plaatsvinden.

Iedereen belijdt altijd dat die overheid die het dichtst bij de burger staat het beste de afweging kan maken. Wij zeggen; decentraliseer het geld, die bevoogdende houding van het rijk is niet nodig. De gezamenlijke provincies vinden dat er voldoende vertrouwen is in de positie die de cultuur inneemt binnen het gehele beleidsterritorium.

De Haan: Voor zover ik het IPO/VNG-convenant ken en ook de afspraken die nu zijn gemaakt over de toekomstige convenanten, dan krijg ik niet de indruk dat het rijk erg bevoogdend optreedt. Ik heb eerder de indruk dat de gemeenten en misschien ook de provincies, maar die ken ik wat minder, het rijk behoorlijk de pas hebben afgesneden. Men krijgt het geld, maar de beïnvloeding van het rijk op het beleid is zeer gering. Ik zie de heer Swart beamend knikken.

Baartmans: Ik wil de discussie hierbij laten voor wat betreft de forumtafel en de zaal het woord geven. Riskeert u het om werkelijk te decentraliseren door de gelden te laten terechtkomen in de fondsen?

Kok (Kunstuitleen Eindhoven): Ik denk dat instellingen er wel degelijk belang bij hebben dat het geld geormerkt blijft. Uiteindelijk is het zo dat het op bestuurlijke niveaus een geval van macht is of het geld bij de een of bij de ander terechtkomt. Als er geen oormerking is van gelden kan dat betekenen dat niet alle taken op de verschillende bestuurslagen op een adequate wijze worden ingevuld. Dat kan tot gevolg hebben dat taken die andere bestuursniveaus nu wel invullen niet meer het effect kunnen hebben omdat dat niet voortgezet wordt op de lagere niveaus. Een zekere geleiding is noodzakelijk.

Baartmans: Oormerking hangt dus nauw samen met onderlinge afstemming van beleid. En u merkt iets heel belangrijks op; als er alleen maar sprake is van een tussenliggende bureaucratische laag dan moet je het vooral niet doen. Het moet inhoudelijk zinvol zijn.

Van Diepen (gedeputeerde Noord-Holland): Hoewel ik in zijn algemeenheid tegen geormerkt geld ben vind ik voor de beeldende kunsten een uitzondering nodig. Ik denk dat het heel goed is dat er richting aan gegeven wordt, het gaat maar om een beetje geld. Ik denk ook dat er op deze manier geld gegenereerd wordt. Als je de provincies wegschrijft betekent dat de provincies zich afkeren van het beleid op het terrein van de beeldende kunst - we hebben enige ervaring met monumentenzorg - en dan zou er meer verloren gaan dan alleen het geld dat nu van het rijk komt.

Breuker (provincie Friesland): Ik pleit niet voor mijn eigen provincie vanwege mijn positie, maar ik denk dat zonder de provinciale laag een belangrijk deel algemene bewaking verdwijnt.

Baartmans: Zowel vanuit de kunstenaars als vanuit instellingen die aan het woord zijn geweest, alsook vanuit de overheden ligt hier een pleidooi om de oormerking voor de beeldende kunst wel degelijk te handhaven, uit het oogpunt van samenhang van beleid en bescherming überhaupt van de kunstsector in het geweld van overige politieke afwegingen. Mag ik de stelling als besproken beschouwen ?

Stelling twee: *Het convenant is vooral een papieren overeenkomst; voor een meer inhoudelijk gerichte sturing en stimulering van alert beleid door provincies en gemeenten is een actievere opstelling van het IPO en de VNG nodig.* Een grotere rol voor IPO en VNG om de provincies, onderscheidenlijk gemeenten, te stimuleren. Voelt meneer Pasteuning zich aangesproken?

Pasteuning: Provincies en gemeenten zijn oud en wijs genoeg om zelf inhoud en vorm te geven aan dit beleid. Het zou opmerkelijk zijn als het IPO of de VNG belerend zouden zeggen hoe het zou moeten. Aan de andere kant is er voor het IPO een rol om de provincies met elkaar in gesprek te laten komen en te kijken of er verbeteringen mogelijk zijn.

Baartmans: Geen bevoogding, wel met elkaar spreken.

Wijn: Organisaties als IPO en VNG zijn in eerste instantie bestuurlijke clubs. Dat neemt niet weg dat de VNG op een andere manier probeert inhoudelijke informatie-uitwisseling te laten plaatsvinden en ook samen met gemeenten dingen oppakt. We hebben ons eigen tijdschrift op het gebied van cultuur en een overleg van ambtenaren dat een keer per kwartaal bij elkaar komt, waar inhoudelijk met elkaar gesproken wordt. De VNG heeft o.a. initiatieven ontplooid op het gebied van kunstenaarsbeleid en doet aanbevelingen over hoe gemeenten een beeldende kunstbeleid opzetten.

Baartmans: Ik wil de steden even horen, meneer Swart, moet de VNG meer doen voor u ?

Swart: Ik ben geen voorstander van een club die mij vertelt hoe ik me moet gedragen. Andersom is het natuurlijk zo dat wij vaak heel actief in VNG-verband zijn om met elkaar goede dingen tot stand te brengen. De klacht dat het convenant een papieren overeenkomst is, is geen wonder want het gaat tussen bestuurslagen, die kunnen niets creatiefs. Hou die laag zo simpel en zo kort mogelijk.

Baartmans: U hebt daar erg veel last van, is dat een algemene klacht, dat dat papier ons tot zoveel eindeloos overleg dwingt? Meneer De Haan;

De Haan: Er is nog een derde partij in het geding en wat mijn betreft niet de onbelangrijkste, per slot van rekening goed voor twintig miljoen gulden, die provincies en gemeenten onderling mogen verdelen. Hoe ziet men de rol van die derde convenant-partner, het ministerie, in het geheel ?

Swart: Ik denk dat je best een afspraak zou kunnen maken dat je je totale beleid eens in de vier jaar laat beoordelen, alsjlieft niet op alle onderdelen en elk jaar weer. Die nieuwe convenanten en die profielen, dat is een vreselijk pak geworden in ons geval. Daarin vind je niet de creativiteit terug.

Langenberg: Wat de verstedelijkte gebieden betreft zou het rijk de provincie kunnen vervangen. Het is niet nodig om die grotere gemeenten te stimuleren alert beleid te voeren. Wel kunnen zij - en ook IPO en VNG - een kenniscentrum zijn, adviserend bezig zijn, onderlinge uitwisseling. Toetsing eens in de vier jaar, maar dat kan ook intercollegiale toetsing zijn. Een brancheorganisatie die zo nu en dan eens langs komt, toetst en tips geeft is zinniger dan echt een bestuurslaag. Wel is het is logisch dat de geldgever er ook iets over wil zeggen. Dat kan best in hele ruime termen, zogenaamde brede doeluitkering. Meer doen aan deregulering, daar zijn algemene beleidslijnen en kunstenplannen voor.

Baartmans: Wat verwacht u van het rijk zelf, meneer De Haan, dat u dat op tafel brengt?

De Haan: Het is wenselijk dat de drie partijen samen tot afspraken komen, elkaar een beetje controleren en elkaar een aantal verplichtingen opleggen. Van het rijk verwachten wij dat het die twintig miljoen meer als een duidelijke incentive laat gelden. Veel van het autonome BK-geld gaat naar accommodaties, en voor een groot gedeelte naar musea - op zich hele goede instellingen - maar toch een beetje buiten dit beleidsonderdeel, vind ik. De provincies dragen in feite weinig bij.

Baartmans: We gaan de zaal het woord geven;

Poortenaar (gedeputeerde Utrecht): Ik denk dat wij met het IPO altijd wel inhoudelijke discussies hebben, provincies vervullen ook een essentiële rol voor omliggende gemeenten. Het is jammer dat die kleine gemeenten die rondom Leiden liggen hier niet vertegenwoordigd zijn.

Langenberg: Ik meen dat we een goed overleg hebben met Leiderdorp, Oegstgeest, Voorschoten over BK-beleid, in samenhang met bestuurlijke ontwikkelingen. De provincie vraagt ons ook om met omliggende gemeenten gezamenlijk beleid te voeren. Degenen die ingeschreven staan bij het Centrum Beeldende Kunst in Leiden komen vaak uit de randgemeenten. De rol van de provincie met de culturele hoofdstedenactie en kunstestafette is onmisbaar, in geldverdelende en enthousiasmerende zin. Maar de financiële lasten moeten beter worden verdeeld, op dit punt ben ik voor een wijziging.

Baartmans: Het ging over een actievere rol van VNG en IPO. Mijn conclusie is dat IPO en VNG uitstekend functioneren als platform, als overleg, daarin stimuleren de mensen die elkaar ontmoeten elkaar, maar een actievere rol teneinde de gemeenten en de provincies op zich tot actiever beleid te bewegen, is niet nodig.

We gaan door naar stelling drie: *Een goed lokaal-regionaal kunstklimaat is niet gediend met een protectionistisch beleid voor eigen provinciale en gemeentelijke kunstenaars, als het bijvoorbeeld gaat om opdrachten, aankopen, kunstuitleen, maar in de sfeer van atelier faciliteiten, presentatiesubsidies ligt wel een taak voor bescherming van eigen kunstenaars.*

Louppen: Ik ben het er mee eens, geen protectionistisch beleid voor de opdrachten, aankopen, kunstuitleen. Wel bescherming, stimulering van eigen kunstenaars, het geldt in den brede voor elke provinciale subsidieregeling ook op alle andere terreinen, die richten zich op de eigen inwoners.

De Haan: Ik herinner mij een discussie die wij met onze leden in Amsterdam hadden over ditzelfde onderwerp. De Amsterdamse kunstenaars waren heel erg voor het afschaffen van het protectionisme, als de anderen dat dan ook maar doen.

Lubbers: Om de hoogste kwaliteit te halen, moet je vrij zijn in je keuze van opdrachten, aankopen. Voor het overige is protectionisme niet zo'n juiste term; een gemeente moet zorgen dat de zaakjes in orde zijn. Als kunstenaars de faciliteiten niet goed vinden kunnen zij naar een andere gemeente gaan.

Swart: Je moet zelfs binnen die stelling niet met ijzeren grenzen werken. Wij hebben honderd ateliers voor kunstenaars die in Enschede werken, alsook twee gastateliers. Die zijn zelfs ook voor kunstenaars elders uit Europa. Dit juist om het culturele leven een impuls te geven.

Baartmans: U bent allen welkom in Enschede, de zaal heeft het woord.

Hofstenge (gemeente Spijkenisse): Naar aanleiding van de opmerkingen van de heer Lubbers meen ik dat goede ateliervoorzieningen niet automatisch de vestiging van meer kunstenaars betekent.

De Haan: In Enschede kraken kunstenaars scholen, na heel lang krijgen ze een paar duizend gulden van de gemeente om die te mogen behouden. Meneer Swart heeft gezegd dat hij honderd ateliers heeft in Enschede. Heeft u dat geregeld als wethouder Grondzaken of als wethouder Cultuur ?
Financier je dat soort activiteiten uit het beeldende kunstbudget of uit andere budgetten?

Swart: Dat groeit uit de stad, dat is niet iets dat je in je eentje even regelt. Er is wel eens een school gekraakt, die mensen zijn er ook weer uitgezet. Op totaal driehonderd kunstenaars is honderd ateliers geen slecht aantal. Er is een wachtlijst, maar die is aanmerkelijk kleiner dan het aantal ateliers.
Financiering gaat uit eigen middelen, wel cultuurmiddelen.

Kok (Kunstuitleen Eindhoven): Er moet geld worden besteed aan kunstenaarsbeleid, aan ontwikkelingen op het terrein van de kunst en aan participatie. Op het moment dat de overheid hetzelfde geld meerdere doelen wil laten dienen, gaat dat op een bepaald punt wringen.

Breuker (provincie Friesland): Wij kennen in de drie noordelijke provincies sinds een paar jaar een gezamenlijke aankoopsubsidiereregeling, als extra ondersteuning en stimulering van kunstenaars.

Baartmans: Hebt u om het noorden een extra grens getrokken, zodat u toch nog hier een openbare biecht zou moeten spreken? Beschermt u Groningen, Friesland, Drente tegen de boze buitenwereld?

Breuker: Op het gebied van aankopen en opdrachten wel, voor de kunstuitleen geldt dit niet.

Baartmans: Toch genuanceerder dus. Ik constateer dat deze stelling over het algemeen geen problemen oplevert. We gaan naar stelling vier: *Kunstuitleen is het beleidsinstrument waar provincies en gemeenten (veruit) het meeste geld aan besteden; gezien de effectiviteit van deze middelen als bijdrage aan kwaliteits-ontwikkeling, inkomensvorming en participatie is een heroverweging van de inzet van deze middelen wenselijk.* Mevrouw van Lennep krijgt om te beginnen het woord, dat hadden we afgesproken.

Van Lennep: In de stelling wordt op onduidelijke gronden beweerd dat de effectiviteit van de kunstuitleen als beleidsinstrument onvoldoende is. Geen enkel instrument is zo effectief en onmisbaar wat betreft spreiding, participatie, het creëren van een draagvlak, het genereren van geld voor kunstenaars, of heeft die potentie. Over de kwaliteit van de kunst wil ik de discussie ook graag aangaan. Niettemin afficheren sommigen op grond van onwetendheid of onnadenkendheid de kunstuitleen nog steeds met de zestiger jaren en instellingen die het met die kwaliteit niet zo nauw nemen; veroordelend wat zich niet in de voorste gelederen van de beeldende kunst afspeelt. Elk beleidsinstrument moet op zijn eigen doelstellingen worden beoordeeld. Als beleidsinstrument is de kunstuitleen er in het post-BKR tijdperk alleen maar relevanter op geworden. Er zijn echter ondermijnende bewegingen en dat zie je ook aan de manier waarop stelling vier is geformuleerd. Het eerste gevaar voor een goed functionerende kunstuitleen is de vaak ambivalente opstelling van overheden. Enerzijds worden kwaliteit, spreiding en participatie beleden, anderzijds trekken zij zich terug. Dat geldt nu vooral voor gemeenten, verwijzend naar het profijtbeginsel en de eigen inkomsten die de kunstuitleen zo langzamerhand steeds meer weet te genereren. De tweede dreiging, ook aan stelling vier af te lezen, is het imago van de kunstuitleen, dat niet meer klopt met de werkelijkheid. De huidige kunstuitleen is een relatief jonge bedrijfstak, die zich slagvaardig probeert aan te passen aan de huidige tijd. Een veelkoppig fenomeen dat in allerlei soorten en maten functioneert in uiteenlopende omstandigheden en met verschillende beleidsaccenten. Aan hun imago kunnen de instellingen zelf in grote mate bijdragen. Landelijk wordt er aan gewerkt met het weloverwogen, zojuist in de steigers gezette communicatiebeleid. Het huidige elan van de kunstuitleeninstellingen dringt al tot steeds meer kunstenaars en publiek door en beide groepen profiteren daarvan. De FKU vindt dat de overheid zich de komende periode ondubbelzinnig moet uitspreken over de waarde en daarmee de toekomstige rol en positie van een niet-commerciële kunstuitleen. In het belang van een levendig en waardevol kunstklimaat dat zich niet afzijdig houdt en uit de markt prijst.

Baartmans: Ik zou de heer de Haan vanuit de positie van de kunstenaars willen uitnodigen te reageren en mevrouw Louppen omdat juist veel provinciaal convenantgeld naar de kunstuitleen gaat. Dat zou zo moeten blijven en meer moeten worden, volgens de landelijke organisatie.

De Haan: De kunstuitleen heeft een aantal doelstellingen; versterking van de participatie en het bieden van een divers aanbod lijken mij in grote lijnen in orde. Meer abonnees is altijd beter en ook het aantal bedrijven kan groter, ze kunnen misschien ook wat meer gaan betalen. Iets wat kunstenaars steekt is de inkomensvorming. Dat hoeft niet persé topprioriteit te zijn, maar als vergoedingen aan kunstenaars teruglopen stemt dat ons ontevreden. Een andere weg is nodig om de kunstuitleen aantrekkelijk te houden voor de kunstenaars. Zij hebben het gevoel voor die tweehonderd gulden die men per jaar beurt voor twee of drie werken, meer tijd en energie kwijt te zijn dan dat het oplevert.

Louppen: De kunstuitleen vervult inderdaad een heel belangrijke functie, het is de schakel tussen publiek en kunst. Een heel effectief instrument, of dat kan het zijn, voor spreiding en participatie. Hoewel ik niet wil spreken van een kunstenaarsbeleid, is het van belang voor het werk en de opdrachten van kunstenaars. Als gesproken wordt van een heroverweging van de inzet van middelen, dan geldt dat hoogstens voor kunstuitlenen niet goed werken. Dan zou die werking moeten worden verbeterd, maar het instrument op zich is een waardevol instrument.

Baartmans: Kun je winst maken uit de verhuur aan bijvoorbeeld bedrijven ?

Jenniskens (SBK Gelderland): Wij hebben een efficiënte bedrijfsvoering, want dat moeten we zelf betalen. De subsidie die wij krijgen voor de beeldende kunst kunnen we verdubbelen naar kunstenaars, dat kan ik staven met cijfers. Het gaat om een beleidsinstrument met een buitengewoon fijnmazig netwerk verspreid over de provincie, wat heel efficiënt werkt en voor kunstenaars geld genereert. Wij hebben voorts een project gestart waarbij we kinderen via steunpunten kunstzinnige vorming en scholen naar de kunstuitlenen halen en met werk van kunstenaars een project opzetten. Daarnaast is er een tentoonstellingsdienst, die reizende tentoonstellingen maakt.

Baartmans: Willen de heren van VNG en IPO heel goed opletten, omdat hier iets stimulerends en coördinerends zou kunnen moeten gaan gebeuren.

Swart: Er zijn ook andere mogelijkheden. Wij kijken of je die dwarsverbinding kunt leggen tussen activiteiten op het gebied van kunststimulering, de rol van de kunstuitleen en überhaupt de bevolking betrekken bij wat er op cultureel gebied gebeurt. Dan is misschien regionaal de spreiding wat minder, maar lokaal is er meerwaarde. Uiteraard moet je er op letten dat je die efficiency zo groot mogelijk houdt. Wat ik een gevaarlijke conclusie zou vinden, is dat het volgens een bepaald model moet.

Baartmans: In de stelling zit eigenlijk een veroordeling van de huidige middenstroom. Men zegt eigenlijk, er gaat nu zoveel geld naar toe, moet je dat wel doen? Dat is een hele harde uitspraak daar heeft mevrouw van Lennep een flink betoog tegenover gesteld. Ik ben heel benieuwd of iedereen overtuigd is en iedereen intussen van mening is veranderd, of dat deze stelling iets uitdrukt dat breder leeft.

Wijn: Ik vind de suggestie dat er teveel geld naar de kunstuitleen gaat vreemd. Het is een fantastisch instituut met een groot netwerk in Nederland, uniek in Europa. Als dat niet op een goede manier functioneert, ligt dat vaak niet zo zeer aan de kunstuitleen, maar aan provincie of gemeente, die helemaal niet zien dat ze een instrument hebben waarmee en kunstenaarsbeleid en bemiddeling naar het publiek en spreiding en ook nog educatie in één hebt. Artotheken kunnen door deze overheden wel op hun bedrijfsmatigheid worden aangesproken, de FKU is hier ook mee bezig. Laat naast gemeenten en provincies ook het rijk zijn financiële verantwoordelijkheid nemen. Zeker in deze sfeer van de Raad voor de Kunst zou ik er voor willen pleiten om als rijk, complementair aan provincies en gemeenten, ervoor te zorgen dat die artotheken ook van bovenaf de steun krijgen die ze verdienen.

Lubbers: Ik zeg niet zonder meer dat de kunstuitleen op de helling moet en dat het geld ergens anders aan besteed moet worden. Het is natuurlijk een heel populair middel, het is ook politiek populair. De FKU krijgt jaarlijks geld voor o.a. deskundigheidsondersteuning van kunstuitleen-instellingen en natuurlijk wordt geopteerd voor meer en structureel geld want dat komt kennelijk wel goed terecht. Maar de kunstuitleen heeft een beetje rare geschiedenis die voortkomt uit de BKR. Kunstwerken die in de kelders van het stadhuis lagen te verkommeren, konden via de uitleen ingezet worden op de manier waar kunst eigenlijk voor bedoeld is; het gewoon aan de mensen laten zien, die konden het mee naar huis nemen. Het is destijds niet een bewuste beleidskeuze geweest.

Er zijn hele goede en slechte artotheken. De FKU zou via deskundigheidsbevordering meer kunnen doen, maar ook zonodig artotheken die het niet goed doen laten vallen. Zorg niet alleen dat het volume steeds groter wordt, maar stel ook kwaliteitseisen en vraag je voortdurend af of die doelen wel gehaald worden. In het rapport van het IVA over de kunstuitleen van november 1993 staan gegevens over de samenstelling en cultuurdeelname van het kunstuitleenpubliek. Op grond daarvan zijn er op zijn minst vraagtekens te plaatsen zijn bij het idee dat kunstuitleencentra als laagdrempelige toegang tot het beeldende kunstaanbod de sociale kunstspreiding zouden bevorderen. Een onderzoek uit 1975 stelde dat ook al, er zit dus geen ontwikkeling in. Dat is ook wat min of meer in de stelling staat; één van de hoofddoelstellingen van de kunstuitleen wordt gewoon niet gerealiseerd.

Van Lennep: Het is een ontwikkeling die je ook in andere culturele sectoren ziet. Ik denk dat de oplossing is dat je erkent, net zo goed als bij andere culturele voorzieningen, dat je verder moet gaan dan het domweg aanbieden van een voorziening. Wij moeten een veel gedifferentieerder instrumentarium ontwikkelen, maar daarvoor moet de overheid wel middelen beschikbaar stellen. De conclusies over het demografisch profiel in het IVA-rapport zijn beperkt. Misschien is er voorts in sociaal opzicht een iets minder vergaande spreiding dan gehoopt, maar er is toch duidelijk sprake van een breder bereik van het publiek dat latent of al een beetje geïnteresseerd was in de beeldende kunst.

Baartmans: De kritische opmerking van de heer Lubbers over de kunstuitleen als participatie-instrument, pareert u met te zeggen dat de

overheid ambivalent is en van alles van u vergt voor beperkte middelen. Er wordt niet consequent gekozen voor investeringen in breder publieksbereik.

Van Lennep: Geld speelt bijvoorbeeld ook een rol bij abonnementen van scholen, van belang voor bepaalde samenwerkingsprojecten die nu lopen. Wat betreft het niet goed functioneren van sommige kunstuitlenen ben ik het met Lubbers eens, met die kanttekening dat er veel verschillende instellingen zijn in zeer verschillende omstandigheden die dus ook om een genuanceerde benadering vragen. We zijn bezig met een fundamentele discussie over de lidmaatschapsvoorwaarden.

Van Diepen (gedeputeerde Noord-Holland): De provincie Noord-Holland heeft sinds het begin, op verzoek van de gemeenten, het geld van het convenant gehouden om de kunstuitleen te ondersteunen. Ik vind het een geweldig instrument, maar dat betekent niet dat we tevreden achterover moeten gaan zitten, want er zijn wel kritische kanttekeningen. Ik denk dat we juist een grotere inzet van middelen moeten hebben voor de kwaliteitsbewaking en voor de inkomens van kunstenaars.

Rijkhart de Voogd: Het kunstuitleen-verhaal is een bekende kwestie. We constateren dat elke provincie of gemeente er vooral een eigen invulling aan geeft en dat leidt tot grote verschillen.

Wijn: Juist die diagnose en de opmerkingen van Lubbers pleiten ervoor om deskundigheid, professionalisering, standaardisering binnen de kunstuitleen-wereld te stimuleren. Dat kan alleen langs de weg van een landelijke koepel, net zoals op het gebied van schouwburgen en bibliotheken. Ik heb er alle vertrouwen in dat het advies van de Raad voor de Kunst over de kunstuitlenen die kant op gaat.

Baartmans: En dat niet de kunstuitlenen hun geld af moeten staan aan de landelijke organisatie, maar dat het rijk de landelijke organisatie op een behoorlijk niveau in stand houdt.

Ik sluit daarmee deze stelling af en ga naar de vijfde stelling. *Vormgevingsbeleid is over het algemeen voor provincies en gemeenten nog 'terra incognita'. Het ontbreekt veelal aan de nodige kennis van zaken om een adequaat instrumentarium te ontwikkelen. 'Centraliseren' van het vormgevingsgeld onder de hoede van VNG en IPO i.s.m. het Vormgevingsinstituut en de Mondriaanstichting biedt mogelijkheden om de middelen effectiever aan te wenden.* Vormgeving, op dat gebied gebeurt nog heel weinig, mevrouw Louppen heeft vooraf gevraagd om daar iets over te mogen zeggen.

Louppen: Gelderland neemt een voorhoedepositie in, maar voorts is het waarschijnlijk niet zo erg als in deze stelling gesteld wordt. Het beleid is nog maar onlangs gedecentraliseerd naar provincies en er is tijd nodig om dat te ontwikkelen. Heel kort iets over Gelderland; wij streven twee doelen na, enerzijds marktpartijen stimuleren gebruik te maken van goede vormgevers en anderzijds het stimuleren van vormgevers om aansluiting te zoeken bij produktietechnieken en distributiefaciliteiten van het bedrijfsleven. Het zijn twee heel verschillende werelden; wil vormgevingsbeleid kans krijgen dan

moet je zorgen dat die aansluiting ontstaat. Wij doen dat door een prijs, een coproductie van de afdeling cultuur en de afdeling economische zaken. Alle drie de niveaus hebben op dit terrein een duidelijke functie, daar is beleid nodig zowel op provinciaal als rijks en gemeentelijk niveau. Dat biedt ontzettend veel mogelijkheden voor de vormgevers. Bij het rijk is de samenwerking tussen EZ en Cultuur niet gelukt, maar we hebben nu een andere minister van Economische Zaken en een andere staatssecretaris voor Cultuur die aangespoord kunnen worden.

De Haan: Ik vind het initiatief van Gelderland om vormgevers en bedrijfsleven met elkaar in contact te brengen heel goed. Je kunt ook proberen om de dwarsverbinding tussen gemeenten en kamers van koophandel tot stand te brengen. Een ander punt wat ik bepleit is dat overheden en instellingen zelf meer beleid ontwikkelen t.a.v. de vormgeving van eigen producten, huisstijl, briefpapier e.d.

Baartmans: Overheden die voorbeeldig opereren en een betrokkenheid van EZ zijn dus van belang.

Swart: In Enschede hebben we eenzelfde ervaring, ook als het gaat om betrekken van EZ en het bedrijfsleven bij dit soort initiatieven. Er is de stichting Vormgegeven waar we met cultuur en economische zaken nagaan wat van de grond te krijgen is, juist ook om die uitwisselfunctie tussen bedrijfsleven en vormgevers op gang te brengen. Er is contact met de Rabobank; die hebben aangeboden om een hele bankenroute door de stad aan te leggen en elke bank afzonderlijk door een vormgever te laten ontwerpen. Wij waren zelf al van plan meer in de openbare ruimten te gaan investeren. Zo komen dwarsverbindingen tot stand en kun je een soort spiraal op gang brengen waarbij ook de aandacht voor vormgeving groter wordt. Bij centraliseren zet ik vraagtekens.

Baartmans: Centraliseren is niet altijd sturend bedoeld, het kan ook de mogelijkheid bieden van uitwisseling en elkaar op ideeën brengen. Zorgt u ervoor dat niet op al die banken al een voorgeprogrammeerde meneer staat? Vormgeving is toegevoegd als nieuw doel van de geldstroom zonder extra middelen te geven. Hoe regel je dat op een goede manier zonder vormgevers tot concurrenten te maken van beeldende kunstenaars. Er zal eerst beleid moeten worden ontwikkeld, en een van de conclusies is dat op dit vlak de verbinding met de economische sector nodig is. Maar je zult ook meer middelen moeten bepleiten om vormgeving niet alleen maar een onderdeel te laten zijn van iets wat op zich al weinig geld had.

Lubbers: Wij hebben binnen de raad de indruk dat ook veel gemeenten niet goed weten hoe ze het moeten aanpakken. Als je als gemeente bijvoorbeeld een huisstijl zou willen ontwikkelen, dan is er in Amsterdam een instituut waar kennis aanwezig is. Ik denk er veel meer samenwerkingsverbanden mogelijk zijn en dat meer gebruik kan worden gemaakt van de kennis en kunde die centraal aanwezig zijn om vormgevingsgeld goed in te zetten.

Voermans (gemeente Maastricht): Gezien de hoogte van de budgetten is het heel moeilijk om vormgeving vanuit de convenantsgelden gestalte te geven.

Wij hebben in Maastricht bij de ontwikkeling van een huisstijl via een marketingmodel van boven naar beneden met een beperkte hoeveelheid geld meer mogelijkheden gegenereerd. Om die meerwaarde te realiseren moet je dan wel alle betrokken partijen op een goede manier mobiliseren.

Langenberg: Als van de twintig miljoen er maar één beschikbaar is voor de vormgeving zijn juist verspreiding van know-how en goede voorbeelden heel nuttig. Verder is van belang het bij elkaar brengen van niet alleen economische zaken en cultuur, maar ook van sectoren als ruimtelijke ordening en volkshuisvesting. Daar is heel veel mogelijk. In Leiden speelt de vernieuwing van de binnenstad. Bij de vormgeving van de openbare ruimten kom je op hele praktische dingen, lantarenpalen, fietsenrekken. Ook op het Leidse station, dat voor honderdvijftig miljoen wordt verbouwd, zal op de perrons heel veel aandacht besteed worden aan vormgeving in samenwerking met de NS, die natuurlijk een zeer prominente vormgever is.

Baartmans: Het bedrag voor vormgeving is dermate gering dat je het eigenlijk moet hebben van het ontwikkelen van denkbeelden en voorbeelden. Dan pas zal het zich zodanig bewijzen dat er meer geld voor op tafel komt.

Langenberg: Het hoeft niet een specifiek bedrag te zijn dat aan de kunstenbegroting van de gemeente wordt toegevoegd, als het in het beleid en via goede afspraken maar doorwerkt naar de grote infrastructurele projecten.

Baartmans: Het is belangrijk om voor dit aspect door het hele apparaat actief te zijn. Dat is een mooie conclusie t.a.v. deze stelling, maar de heer Swart vult het nog even aan.

Swart: Ik vraag me af of de stelling wel waar is. Ongetwijfeld zijn niet alle gemeenten en provincies even ver. Ik vind het een beetje de dood in de pot om het dan meteen al centraal te gaan aanpakken.

Mol (Raad voor de Kunst): Je ziet de tendens dat de aandacht voor het vormgevingsbeleid toeneemt. Er zijn inderdaad al vele provincies en gemeenten die beleid aan het ontwikkelen zijn. Wat wij met de stelling beogen is; kunnen we daar niet extra stimulans en ondersteuning aan geven. Wellicht is daarvoor een rol weggelegd voor het Vormgevingsinstituut, de Mondriaan Stichting, IPO en VNG. Van gemeenten en provincies die het wel goed doen kan een voorbeeldwerking uitgaan. Daarmee kan het beleid een stukje verder geholpen worden.

Louppen: Dat is een andere centralisatie natuurlijk, het woord centralisatie heeft een geweldig impact na het weghalen van middelen en verantwoordelijkheden. Als u dat niet bedoelt, dan is de stelling een andere dan zoals ik hem gelezen heb.

Swart: Een instelling bij ons die subsidie aanvroeg bij de Mondriaan Stichting moest iets van tien A-4-tjes tekst inleveren met allemaal vragen. Op die manier is privatisering erger dan de overheid.

Wijn: Hoe verlopen subsidieaanvragen bij u als ik vragen mag? Een kunstenaar belt en krijgt een bedrag overgemaakt?

Swart: Nee, het scheelt niet eens zoveel. Wij proberen binnen zes weken het merendeel van de aanvragen afgehandeld te hebben, dat lukt.

Baartmans: Dat is heel mooi, als het langer duurt wordt het atelier voor minder verhuurd, denk ik.

Ik wilde met u constateren dat het bijna vijf uur is, die laatste stelling is prachtig. *Juist voor gemeenten en provincies ligt er een taak om de kunsteducatie en participatie te versterken. De kansen om hier meer handen en voeten aan te geven door (stimulering van) coördinatie van het beleid van plaatselijke musea, centra beeldende kunst, kunstuitleen-instellingen, centra kunstzinnige vorming, scholen en door inschakeling van kunstenaars worden nog onvoldoende benut.* Dat moeten we allemaal doen, namelijk op lokaal niveau met alle instellingen veel meer samenwerken. Ik ga die stelling niet meer in uw midden leggen. Ik vind dat u buitengewoon dapper bent geweest, want het is hier gaandeweg heter geworden. Ik geef het woord terug aan meneer Reinders, maar niet nadat ik de leden rond deze tafel heb bedankt voor hun onbaatzuchtige inbreng.

Reinders: Nog twee zinnen ter afsluiting, mijn conclusie van deze middag geef ik weer in paar woordassociaties. Het convenant dat convenieert kennelijk, niet helemaal con amore en zeker niet con libido. Ik denk dat er een helderheid is ontstaan, maar voor het overige geldt; 'We are still confused about the problem, but now on a much higher level'. Ik zou de voorzitter willen danken voor een autocratische leiding en de panelleden voor hun democratische inbreng.

Heidi van Leeuwen/André Mol
14 juli 1995

AANWEZIGEN

op gemeentelijk niveau

E. Andringa	Gemeente Almelo
Y. van Baarle	Gemeente Leiden, dienst Cultuur
D. Bleijlve	Amsterdamse Kunstraad
P. Borst	Gemeente Alkmaar
M. Cherribi	Amsterdams Fonds voor de Kunst
S. Derriks	Gemeente Enschede, Welzijnsdienst
G. van Drunen	Gemeente Utrecht, Dienst Culturele Zaken
M. Fokkema	Gemeente Assen
I. Haan	Stichting Beeldende Kunst Middelburg
H. Hofstenge	Gemeente Spijkenisse
H. Janssen	SBK Gelderland, bestuurslid FKU
J. Jenniskens	SBK Gelderland
T. Kamminga	Gemeente Smalingerland, wethouder Cultuur
H. Kok	Kunstuitleen de Krabbedans, Eindhoven
M. Morel	Artoteek Den Haag
S. van der Ploeg	Gemeente Hengelo
J. Potharst	Gemeente Gouda, wethouder Cultuur
N. Schrama	Gemeente Breda
A. van der Sijde	Haags Centrum voor Beeldende Kunst
F. Villanueva	Centrum Beeldende Kunst, Amersfoort
L. Voermans	Gemeente Maastricht
S. de Vries	Gemeente Den Haag, Dienst Kunst en Cultuur
M. van de Wiel	Kunstuitleen Tilburg, bestuurslid FKU

op provinciaal niveau

J. van Aspert	Provincie Zeeland
L. Bouwmeester-Den Broeder	Provincie Flevoland
H. Box-De Jong	Provincie Noord-Holland, Kunst & Cultuur
J. Breuker	Provincie Friesland
A. de Regt	Culturele Raad Zuid-Holland
F. van Diepen-Oost	Provincie Noord-Holland, gedeputeerde Cultuur
H. Geluk	Provincie Flevoland
H. v.d. Goot	Provincie Zuid-Holland, gedeputeerde Cultuur
E. Hensen	Provincie Noord-Holland
A. van der Horst	Provincie Overijssel
L. de Koekoek	Provincie Noord-Holland, Kunst & Cultuur
L. v.d. Molen	Provincie Gelderland, dienst WEB, afd. CE
E. Mooij	Provincie Utrecht
T. Poortenaar	Provincie Utrecht, gedeputeerde Cultuur
R. Pots	Provincie Zuid-Holland
R. Schoonen	Nieuwe Brabantse Kunst Stichting
A. van den Velden	St. Kunst en Cultuur Overijssel, sectie BK
J. Vcrstegen	Provincie Limburg

instellingen, ministerie, raadsleden

J. Arts	bureau Federatie Kunstuitleen
F. Boersma	Raad voor de Kunst, Kernraad, afdeling Theater
A. Chavannes	BK-informatie
M. Daamen	Mondriaan Stichting
H. Dalitz	bestuurslid Federatie Kunstuitleen
T. Dijk	Wetenschappelijk Instituut CDA
I. van Ginneke	Ministerie OCenW
A. Glaudemans	Raad voor de Kunst
C. den Hamer	Federatie van Kunstenaarsverenigingen
J. Holleman	Kunstenbond FNV
I. Janssen	Raad voor de Kunst
A. Koopman	Federatie van Kunstenaarsverenigingen
P. Ligthart	Ministerie OCenW
N. van der Linden	Raad voor de Kunst
F. Linneman	Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars
B. Lommen	Raad voor de Kunst
M. van Meer	Boekmanstichting, stagiaire
A. Mol	Raad voor de Kunst
B. de Loor	
A. den Ottelander	
A. Reinders	Raad voor de Kunst, Kernraad
L. Roodenburg	Nederlands Foto Instituut
T. Rijkhart de Voogd	Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars
C. Spoelder	student Kunstbeleid&Management
P. Terviel	Ministerie OCenW
M. Thijssen	Ministerie OCenW
E. Vermeulen	Raad voor de Kunst, afdeling BKBV

forumleden

J. Baartmans	interim-burgemeester Heusden, ex-gedeputeerde Noord-Brabant
F. de Haan	Kunstenbond FNV/Federatie van Kunstenaarsver.
P. Langenberg	Gemeente Leiden, wethouder Cultuur
M. van Lennep	Federatie Kunstuitleen
F. Lubbers	Raad voor de Kunst, afdeling BKBV
M. Louppen-Laurant	Provincie Gelderland, gedeputeerde Cultuur
P. Pasteuning	Interprovinciaal Overleg/ IPO
M. Swart	Gemeente Enschede, wethouder Cultuur en Welzijn
C. Wijn	Vereniging van Nederlandse Gemeenten, VNG